

Đề Nhớ Saigon Xưa

Phương Triều

Trước 1975, Sài Gòn đã không còn là đất riêng của dân địa phương hay dân Nam Kỳ Lục Tỉnh. Sài Gòn là nơi tụ hội của tao nhân mặc khách, của hào kiệt tứ phương, của đồng bào gốc ba miền Nam Trung Bắc. Người gốc miệt vườn miền Nam, gốc miền Trung, gốc miền Bắc đã sống thuận thảo với nhau, góp tay xây dựng Sài Gòn thành một thành phố văn minh trù phú. Ở hải ngoại, nhiều bài viết về Sài Gòn của các giáo sư, học giả, nhà văn nhà thơ nhà báo cùng những nhạc phẩm bất hủ của các nhạc sĩ Nguyễn Đình Toàn, Lam Phương, Nam Lộc, Việt Dzũng... đã khiến Sài Gòn trở thành nỗi nhớ khôn nguôi trong lòng người ly xứ.

Sài Gòn hòn ngọc Viễn Đông. Sài Gòn Thủ đô của Việt Nam Cộng Hòa. Nắng Sài Gòn. Mưa Sài Gòn. Dân Sài Gòn... Không cần biết gốc gác anh, chị ở đâu. Nếu anh, chị ở Sài Gòn thì anh, chị được gọi là dân Sài Gòn. Bà con ở các miền quê thường vui vẻ nói với nhau, "Hôm nay có dân Sài Gòn về chơi!". Ba tiếng "dân Sài Gòn" dùng để bày tỏ một sự yêu mến chớ không phải để tăng bốc, cũng không phải vì ganh ghét đố kỵ. Điều tôi muốn nhấn mạnh là ngày trước người dân Sài Gòn và người dân các tỉnh, miền quê rất quý trọng nhau.

Với ghi nhận này tôi xin kể lại một chuyện bên lề. Đầu thập niên 60, tôi làm phóng viên và đặc phái viên cho một vài tờ báo ở

Sài Gòn nên có nhiều dịp đi về các tỉnh. Có lần nhân chuyến đi làm phóng sự ở miền Tây, tôi ghé lại Cái Tàu Hạ, Cái Xép, Nha Môn (Sóc Trăng) thăm bà con bên nội. Tôi đưa một số tiền bảo mấy đứa em họ làm mấy món nhậu có lươn, tôm, cá. Tôi nằm đưa võng chờ mấy món ngon miệt vườn của quê tôi. Ở đây chắc không thiếu những con lươn vàng, tôm càng, cá lóc lớn như thường thấy ở Quán Biên Thủy gần Cầu Ông Lãnh. Khi bàn ăn dọn ra tôi hơi ngạc nhiên khi thấy lươn là lươn bông nhỏ xíu chỉ lớn hơn con lịch một chút, tôm cá cũng nhỏ. Tôi gượng cười, nói:

- Các em hà tiện quá! Sao lại mua mấy con lịch, tép và cá ròn ròn như vậy nè?

Em tôi cười ha hả:

- Nói vậy là anh không rành rồi anh Hai ơi! Lươn vàng và tôm càng, cá lớn đều được đưa về Sài Gòn bán mới được giá, chớ ở miệt dưới này toàn ăn tôm cá "giặt" ra thôi! Tụi em mỗi lần nhậu là chơi những "quái chiêu" như: cá thòi lòi, rắn mối nướng lá chanh, chuột đồng ướp ngũ vị hương nướng ăn với xoài tượng bằm.

Tôi hỏi:

- Còn món rắn?

- Cũng vậy! Rắn hổ cũng được đưa về Sài Gòn, còn tụi em chơi loại ri voi, ri cá, bông súng.

Mấy ngày sau tôi đi mấy chỗ khác cũng vậy. Nhưng người dân địa phương không tỏ ra tự ái hay phiền hà mà còn vui vẻ:

- Tụi tôi ăn tôm cá rắn rùa từ nhỏ tới già riết rồi cũng ngán, có khi lại thèm cục cà-rem, ổ bánh mì của Sài Gòn. Thôi thì mình dành tôm cá ngon bán cho Sài Gòn được cao giá để có tiền mua lại những thứ mình đang cần! Có gì đâu mà phiền! Hơn nữa dân miệt vườn thảo với nhau lắm cậu ơi! Không bao giờ có chuyện tranh ăn đâu!

Người dân Miệt Vườn đã nhin món ngon để đãi dân Sài Gòn. Đây chỉ là câu chuyện tượng trưng. Thật ra vào thời đó, tình dân tộc nghĩa đồng bào đã được thể hiện một cách đậm đà gắn bó. Rất ít xảy ra những chuyện lường gạt, gian trá, hãm hại lẫn nhau. Thanh thiếu niên ở Sài Gòn và cả ở các tỉnh đều học hành đàng hoàng, mặt mày sáng sủa, tóc hớt cao, rất ít cậu bé biết tiếng chửi thề. Học trò ra đường gặp thầy cô và bậc trưởng thượng đều lễ phép cúi chào, thể hiện đúng mức câu "Tiên học lễ hậu học văn".

*Nhìn về Sài Gòn bằng đôi mắt xưa
Ta thấy ta buổi đầu mới lớn
Ôm những ước mơ nam- bắc - đông - tây
Nhốt trong mắt nai của cô hàng xóm!
(Trần Lộc)*

và:

*Tôi nhớ Sài-gòn đêm tháng chạp
Khi trời trở lạnh gọi hồn thơ
Đường qua phố nhỏ khô tà áo
Từng bước em về như giấc mơ
(Yên Lang)*

Có một thời gian nào đó người ta cho rằng con gái thành thị ít người đoan trang hiện thực. Dần dần người ta bỏ hẳn ý nghĩ đó. Con gái Sài-gòn, nhứt là nữ sinh được coi như những bông hoa quý trong vườn hoa dân tộc. Người ngoại quốc nhìn phụ nữ Sài-gòn tha thướt trong chiếc áo dài đều bày tỏ sự yêu mến và quý trọng.

Là một đô thị lớn đẹp và rục rờ không thua kém những thành phố lớn của các nước Á châu, dĩ nhiên Sài-gòn cũng phải có những địa điểm giải trí dành cho người lớn và du khách, nhưng không có sự lộ liễu phơi bày trắng trợn. Trên đường phố Sài-gòn, người ta ít khi thấy được những phụ nữ ăn mặc hở hang.

"SÀI-GÒN NHƯ' NÚM RUỘT" Sài-gòn thiết tha trong nỗi nhớ Chắt chiu từng giọt máu Sài-gòn đau. Thương Sài-gòn như khóc cuộc biển dâu. Nhớ Sài-gòn, Như thưở ấu thơ, nghe tiếng mẹ ạ ời ru nảo nuốt...

(Hoài Điệp Tử)

"Chắt chiu từng giọt máu Sài-gòn đau". Thương Sài-gòn bao nhiêu đau bấy

hiều.

Sài-gòn một thời tượng trưng cho sự phồn thịnh của miền Nam đột nhiên lụn bại sau cuộc "đổi đời" để rồi bây giờ tràn ngập những trò ăn chơi sa đọa.

Sài Gòn chiều nay nhớ chiều qua Bên kia bờ mộng tuổi mùa sa Nắng chia đại lộ chiều hai lối Em lạc đường về khuất nẻo xa

(Song Nhị)

Viết về Sài-gòn không thể chỉ viết vài trang giấy. Mấy trăm năm nay nhiều người đã viết về Sài-gòn, đã chụp ảnh Sài-gòn, quay phim Sài-gòn, vẽ tranh Sài-gòn... Tôi nghĩ chúng ta nên cùng nhau sưu tầm tất cả bài viết và hình ảnh về Sài-gòn để in thành một bộ sách bằng giấy quý (nếu được dịch ra nhiều thứ tiếng càng tốt). Bộ sách đó sẽ được trang trọng trao lại cho các thế hệ mai sau.

Cũng nên mời mọi người cùng viết về Sài-gòn, đặc biệt là thế hệ:

*Sài-gòn phóng "vê-lô" rất hăng
Đôi tay hoàng yến ngủ trong "găng" ...
Nắng Sài-gòn anh đi mà chợt mát
Bởi vì em mặc áo lụa Hà Đông
(Nguyễn Sa)*

Sau 1975, ở hải ngoại, Ngọc Hoài Phương tặng Nguyễn Sa bốn câu thơ:

*Áo lụa ngày xưa đã nát nhàu
Thơ còn sót lại gửi cho nhau
Mấy mùa hoa nắng chưa tàn úa
Đời vẫn vô tình ai biết đâu.
(Ngọc Hoài Phương)*

và theo Đỗ Bình:

*Thương quê ngập bóng hoàng hôn đầu hiu xóm chợ, phố phường vắng tanh.
(Đỗ Bình)*

Sài Gòn với Vũ Uyên Giang:

Đã mất Sài Gòn dáng nét quen Nhìn quanh bao ánh mắt ưu phiền Phất phơ con phố hoang mang sống U uất chờ mong lúc biến thiên Cảnh cũ ngày xưa cũng ngậm ngùi Người muôn năm trước đã xa xôi. Không tìm thấy lá me đường nhỏ Nhưng hạt mưa trâm luân vẫn rơi.
(Vũ Uyên Giang)

"hạt mưa trâm luân vẫn rơi". Tôi nghĩ, chỉ một câu này đã đủ diễn tả một tình cảnh nhiều nhưng đau khổ kéo dài đã quá lâu.

Thế hệ "Nắng Sài Gòn anh đi mà chợt mát" ù hiện còn khá đông ở hải ngoại. Xin mời thế hệ đó viết thêm về Sài Gòn. Đặc biệt là quý bà. Vì chính quý bà là những người đã đóng góp không ít trong việc xây dựng và làm đẹp hình ảnh Sài Gòn.

Thử nhớ lại đôi điều về Sài Gòn xưa: Sài Gòn không những có tóc ngắn mà có cả tóc dài, thấp thoáng cũng có những tóc đuôi gà, tóc thề, tóc bới (búi). Và, Sài Gòn có nón lá, nón bài thơ. Sài Gòn không những có áo dài mà có cả áo bà ba, áo túi lờ. Sài Gòn không những có quần lãnh Mỹ A mà có cả xiêm, váy thanh nhã. Sài Gòn không những có văn thi sĩ, ký giả, nhạc sĩ, ca sĩ mà có cả võ sĩ, lực sĩ và hiệp sĩ thời đại.

Sài Gòn có tân nhạc rộn ràng cùng vọng cổ muối mẫn song hành và các ban cổ nhạc ba miền. Đặc biệt có một sắc thái độc đáo là "tân cổ giao duyên". Người ta mến mộ Trần Văn Trạch, Ban Hợp ca Thăng Long, Ban AVT, Thái Thanh, Anh Ngọc, Duy Trác, Sỹ Phú, Lệ Thanh, Hùng Cường, Mai Lệ Huyền, Tam ca Sao Băng, Thanh Thúy, Lệ Thu, Hoàng Oanh, Châu Hà, Bạch Yến, Khánh Ly, Thanh Tuyền, Mai Hương, Quỳnh Giao, Kim Tước, Phương Dung, Thanh Lan, Ngọc Minh, Phương Hồng Quế... nhưng cũng dành sự ngưỡng mộ đối với Út Trà Ôn, Lệ Liễu, Bạch Huệ, Thành Công, Năm Nghĩa, Bảy Cao, Việt Hùng,

Minh Chí, Út Bạch Lan, Thanh Nga, Hữu Phước, Thành Được, Phương Liên...

Sài Gòn có Tao Đàn của Đinh Hùng với giọng ngâm thơ tuyệt vời của Hồ Điệp, Quách Đàm... Có Mây Tàn của Kiên Giang.

Sài Gòn có các rạp chiếu bóng Đại Nam, Rex, Eden... nhưng Sài Gòn cũng có rạp hát cải lương Thành Xương, Nguyễn Văn Hảo, Quốc Thanh...

Điều đáng nói là Sài Gòn có rất nhiều trường học từ Mẫu giáo đến Tiểu học, Trung học, Đại học, có lập bằng Tiến sĩ đệ Tam cấp và Tiến sĩ Quốc gia. Có nhiều thư viện, nhà sách lớn đầy đủ sách báo. Thầy cô khi đi dạy, nam thắt cà-vạt, nữ mặc áo dài. Ngày Tết nhiều nơi vẫn thực hiện đúng câu "Mùng Một Tết Nhà, Mùng Ba Tết Thầy."

*Sài Gòn cũ ngàn năm như Chợ Lớn
Bến Chương Dương hay cõi Nhị Thiên Đường
Linh thổ đã bao lần ta đứng lại
Nhìn trăng rằm cổ độ mấy mùa sương*
(Trần Tuấn Kiệt)

Thật ra, khi nói về Sài Gòn là bao gồm luôn Chợ Lớn. Cuối thập niên 50 còn nghe mấy tiếng Sài Gòn - Chợ Lớn. Nhưng, từ thập niên 60 trở đi người miền Nam chỉ gọi chung là Sài Gòn. Sài Gòn... Ôi! Sài Gòn... Sài Gòn đúng như Song Nhị viết:

*Em ạ, Sài Gòn như núp ruột
Như con xa mẹ nhớ từng đêm*
(Song Nhị)

và bốn tiếng "quê hương Sài Gòn" của Bùi Vĩnh Hưng làm tái tê lòng người:

*Cũng là mưa, sao nghe buồn vây quanh
Không như quê hương Sài Gòn mưa xanh
Rồi chợt nắng. Một khung trời rực sáng
Tiếng cười hồn nhiên, đôi mắt long lanh.*
(Bùi Vĩnh Hưng)

Cũng đừng quên mời các thế hệ thứ hai, thứ ba viết về Sài Gòn, bày tỏ cảm tưởng về Sài Gòn. Có một thời gian nào đó, chúng ta đã lo lắng đến nỗi có cảm tưởng rằng các thế hệ con cháu không biết gì về giai đoạn cận đại lịch sử, về hai nền đệ I và đệ II Cộng Hòa và thời gian sau 30-4-1975. Những nét trưởng thành của thế hệ trẻ gần đây khiến chúng ta phấn khởi. Hơn nữa tuổi trẻ cũng đã có những suy nghĩ và việc làm khiến chúng ta thán phục. Tôi nghĩ các vị trưởng lão đã đúng khi tôn trọng tuổi trẻ và nhường bước cho tuổi trẻ.

Texas, tháng 5 - 2006

PHƯƠNG TRIỀU

SÀI-GÒN

Sài-gòn bao lượt tiễn đưa...
Sài-gòn thương mấy cho vừa nỗi đau!
Sài-gòn trong tiếng nghẹn ngào
Dù thân cát bụi ta nào lãng quên!

Sài-gòn đã thức bao đêm
Sài-gòn đã ngủ mấy niêm cô đơn
Sài-gòn xa lắm tình thương
Ta trong thất lạc sầu cơn bạc đầu

Sài-gòn nghiêng ngửa biển dâu
Sài-gòn mang trái tim sầu đi xa
Sài-gòn lở thịt, bong da
Theo cơn bệnh dữ, tà ma lậm bùa

Sài-gòn Xuân đã lỡ mùa
Sài-gòn cây rụng trái chua đời buồn
Sài-gòn ngày qua lâu hơn
Sài-gòn đau quá nỗi buồn sơ sinh!...

PHƯƠNG TRIỀU